

Autorské právo

v otázkách a odpovědích

Petr Šulc, Aleš Bartoš

Vydalo v roce 2011 nakladatelství Pierot, spol. s r. o.,
jako svou 304. publikaci.
Objednávky vyřizujeme na adrese: Štefánikova 29, 150 00 Praha 5,
tel./fax: 257 328 476/478
www.PIEROT.biz
e-mail: pierot@pierot.biz

Text: Ing. Petr Šulc, Ph.D., JUDr. Aleš Bartoš

Odborný poradce: Jindřiška Pospíšilová

Jazyková korektura: Dana Štropová

Ilustrace: Libor Drobný

Grafická úprava: Jan Matějček

Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

ISBN: 978-80-7353-226-0

Je až s podivem, kolik lidí přichází s autorským právem do přímého kontaktu. Jsou to reklamní agentury, učitelé, vědci, ale i nakladatelé, školy, státní úřady a pochopitelně mnoho dalších lidí i institucí. Je ale až zarážející, jak nedostatečné je právní povědomí o problémech ochrany autorského práva.

Tato skromná publikace rozhodně nemá ambice stát se právnickým manuálem. Pro potřeby právníků nelze než odkázat na jiné tituly. V případě řešení konkrétních autorskoprávních problémů doporučujeme obrátit se na specializovanou právní kancelář.

Na druhé straně vás pomocí otázek a odpovědí chceme upozornit na mnohá úskalí, která v autorskoprávně rovině mohou být ukryta. Je zcela jedno, jestli jste v pozici nakladatele, provozujete reklamní agenturu, či jste školské zařízení. Věříme, že námi vybrané otázky i odpovědi budou inspirací autorům textů, grafiky i fotografií, studentům i vědeckým odborníkům. Přesto však naše doporučení berte opravdu jen jako doporučení, a ne jako závazná právní stanoviska. Naším cílem je upozornit na problém, a ne jej řešit, což bez znalosti konkrétní situace a podmínek opravdu nejde.

*Hodně štěstí
přejí autoři*

OBSAH

Úvodem	7
Dvě podoby autorského práva – základní pojmy	9
Autorské dílo	11
Autor	22
Spoluautoři	28
Dílo kolektivní	35
Anonym a pseudonym	38
Překlad autorského díla	42
Vznik autorského práva	44
Autorské dílo po smrti autora	46
Kolektivní správci autorských děl a duševního vlastnictví v ČR	49
První zveřejnitel	61
Texty zdarma	62
Lhůty autorského práva	64
Nedotknutelnost díla	68
Zaměstnanecké dílo	75
Školní dílo	85
Dílo vytvořené na základě objednávky	87
Autorská odměna	88
Nakladatelská smlouva	97
Právo nakladatele	99
Souhlas autora se zveřejněním	102
Omezení nabyvatele licence	110
Odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele licence	113
Reprodukování textů	114
Scanování textů	119
Creative Commons – CC	122
Vyhotovení přehledu tisku	131
Práce s textem – shrnutí, odkaz, citace	132
Citace	135
Google	139
Půjčování knih	141
Překlad autorsky chráněného textu	143
Text na motivy skutečného příběhu	145
Povinné údaje z tiráže	149
Veřejná produkce autorského textu	153
Filmové zpracování textového autorského díla	156
Autor a jeho text	159
Autorský zákon ze dne 7. dubna 2000	161
Index	224

ÚVODEM

Obsah zákona o autorském právu a právech s ním souvisejících

Evropský parlament a Rada přijaly dne 22. května 2001 evropskou směrnici o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Každý stát Evropské unie musel tuto směrnici přijmout do svého vnitřního právního řádu. Česká republika na tento proces reagovala zákonem o autorském právu a právech s ním souvisejících, který byl přijat českým parlamentem dne 7. dubna 2000 (č. 121/2000 Sb.), ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 61/2006 Sb., č. 186/2006 Sb. a č. 216/2006 Sb.

České autorské právo obsahuje rovněž předpisy, které vyplývají z některých mezinárodních úmluv o duševním vlastnictví, které Česká republika podepsala. Jsou to především:

- Bernská úmluva o autorském právu (z roku 1886),
- Římská úmluva o právech blízkých interpretům a producentům (z roku 1961),
- úmluva nazvaná TRIPS (Trade related aspects on intellectual property rights – úmluva o aspektech práv duševního vlastnictví, které se dotýkají obchodu), uzavřená v rámci Světové obchodní organizace (1995),
- Smlouva o právech blízkých interpretům a producentům (OMPI) z roku 1996 o autorských právech (která vstoupí v platnost jakmile ji ratifikuje 30 států).

Všechny tyto texty jsou k nahlédnutí: v příloze, případně na internetu.

Důležité organizace pro ochranu duševního vlastnictví, jejichž smlouvy užívají při svém rozhodování nejen české soudy, ale soudy v celé EU.

WIPO – World Intellectual Property Organisation

sídlo: 34 chemin des Colombettes, P.O. Box 18,

CH–1211 Ženeva 20, Švýcarsko

telefon: (41 22) 338 9111; fax: (41 22) 733 5428

e-mail: publicinf@wipo.int, internet: www.wipo.int

Světová organizace duševního vlastnictví byla založena v roce 1970 a v roce 1974 se stala specializovanou agenturou OSN. Její úlohou je přispívat k ochraně duševního vlastnictví na celém světě prostřednictvím spolupráce mezi 179 členskými státy a podporovat spolupráci mezi svazy na ochranu duševního vlastnictví.

Duševní vlastnictví zahrnuje dvě hlavní odvětví:

– průmyslové vlastnictví (zejména patenty, ochranné obchodní známky, průmyslový design a označení původu),

– autorská práva (zejména na literární, hudební, umělecká, fotografická a audiovizuální díla). WIPO je administrativním orgánem 23 mezinárodních úmluv, z nichž 16 se týká průmyslového vlastnictví a 6 autorského práva.

Nejvýznamnější svazy jsou:

– Pařížský svaz, oficiálně Mezinárodní svaz na ochranu průmyslového vlastnictví (www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=127)

– Bernský svaz, oficiálně Mezinárodní svaz na ochranu literárních a uměleckých děl.

(www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=127)

Důležité odkazy:

<http://www.mkcr.cz>

<http://www.wipo.int>

http://ec.europa.eu/internal_market/

[copyright/term-protection/term-protection_e](http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/term-protection/term-protection_e)

Dvě podstaty autorského práva – základní pojmy

Právo autorské je souborem práv osobnostních § 11 AZ a výlučných práv majetkových § 12 AZ.

Autorské právo se zabývá autorským dílem, proto ne každý, kdo něco vytvoří, se stane autorem podle tohoto zákona¹.

AUTORSKÉ PRÁVO OSOBNOSTNÍ má absolutní právní povahu² a je nepromlčitelné (promlčují se majetková práva, **autorské právo není právem majetkovým**).

AUTOR – jako nositel autorského práva je vždy individuálně určená osoba (fyzická osoba)

DÍLO – je vždy nehmotné, vyjádřené v jakékoli formě vnímatelné jakýmikoliv lidskými smysly.

Podle autorského zákona je dílem:

- literární dílo
- vědecké dílo
- jiné umělecké dílo
- dramatické, choreografické, pantomimické, filmové, foto grafické, hudební, výtvarné (malířské, grafické, sochařské), architektonické včetně díla urbanistického, kartografické apod.
- počítačový program, je-li původní (vlastním duševním výtvořem autora),
- tvůrčí zpracování díla jiného, do této kategorie patří např. překlad
- soubor nezávislých děl (sborník, pásmo, časopis apod.), jen pokud způsob výběru nebo uspořádání je výsledkem tvůrčí činnosti autora

1 Musí se zásadně jednat o duševní tvořivou činnost, musí být jedinečným výrazem autorovy osobnosti. Teprve výsledkem takové činnosti vzniká autorské dílo ve smyslu AZ. Pozor, je nutno rozlišovat dílo a hmotné vyjádření díla (obraz jako předmět, socha jako věc apod.)

2 Představit si absolutní právo je dosti obtížné, a i když každé přirovnání kulhá, lze si pojem absolutnosti práva představit jako vlastnost tohoto práva, díky níž toto právo působí proti všem. Absolutním právem je proto např. vlastnické právo.

MAJETKOVÉ PRÁVO neboli právo dílo užít. V tomto smyslu se nejedná o dílo jako nehmotný tvůrčí projev, ale o jeho hmotné vyjádření – obraz, socha, román, počítačový program atp.

Jedná se o právo autora na odměnu za předpokladu, že dá souhlas s užitím svého díla (jeho užití může však odmítnout).

Toto právo trvá po celý život autora a 70 let následujících po jeho smrti. Poté se dílo stává volným.

Poskytnutím oprávnění užít dílo jinou osobou jiné osobě nezakládá autorovi jeho majetkové právo, jen mu vzniká povinnost strpět zásah do tohoto práva (užití díla jinou osobou).

Právėm dílo užít je:

- právo na rozmnořování díla
- právo na jeho:
 - rozřiřování
 - pronájem
 - půjčování
 - vystavování originálu nebo rozmnořeni̇niny díla
 - jeho sdělování veřejnosti (§ 13 – § 21)

MORÁLNÍ PRÁVO AUTORA zahrnuje právo:

- na jméno:
 - Uživatel autorského díla musí vždy uvést jméno autora.
 - Toto právo na jméno (právo autorství) je jedním ze základních práv autora.
- respektování celistvosti textu:
 - Uživatel nesmí pozměnit dílo (např. text) bez souhlasu autora.
- právo na zveřejně̇ní;
- právo na stažení a změnu.

AUTORSKÉ DÍLO (§ 2 AZ)

TEXTY CHRÁNĚNÉ AUTORSKÝM PRÁVEM:

Předmět práva autorského (autorský zákon): Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 C do 739/2007 je předmětem autorského práva jednotlivě určené dílo, které je nehmotné, ale musí být vždy hmotně vyjádřeno (materializováno) v jakékoli lidskými smysly vnímatelné podobě (formě).

Podle našeho AZ je takovým dílem:

- literární dílo
- vědecké dílo
- jiné umělecké dílo – dramatické, choreografické, pantomimické, filmové, fotografické, hudební, výtvarné (malířské, grafické, sochařské), architektonické včetně díla urbanistického, kartografické apod.
- počítačový program, je-li původní (tj. je vlastním duševním výtvořem autora)
- tvůrčí zpracování díla jiného včetně překladu
- soubor nezávislých děl (sborník, pásmo, časopis apod.), jestliže způsob výběru nebo uspořádání je výsledkem tvůrčí činnosti autora

Má vliv kvalita díla na autorskoprávní ochranu?

Z hlediska autorského práva rozhodně nezáleží na literární hodnotě díla ani na jeho odborném či jiném významu.

Ochrana se nevztahuje na:

1. úřední dílo – právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, sněmovní a senátní publikace, obecní kroniky;
2. výtvořky tradiční lidové kultury, kde není pravé jméno autora obecně známo, a nejde-li o dílo anonymní nebo pseudonymní.

Pozor: I v těchto případech lze dílo užít jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu.

Jsou originalita nápadu a jeho forma chráněny zákonem?

Autorské právo chrání obecně každý text, který splňuje podmínku, že je duševním dílem – tedy text, který vyjadřuje originalitu, a je tak de facto otiskem osobnosti autora.

Autorské právo v tomto smyslu chrání formu, nikoliv však myšlenku. Někdy však bývá velmi problematické vymezit tenkou hranici mezi nápadem nějakého příběhu a mezi již chráněnou formou. Např. samotný sled událostí, rámec, v němž se děj odehrává, jakož i charakteristika jednotlivých osob bývají považovány za myšlenku. Vzniká však otázka – ve kterém stadiu tvorby rukopisu získává samotná myšlenka charakter chráněné formy?

Na druhé straně každý originální text je chráněn autorským zákonem, a to i přesto, že třeba není dokončen. (Zákon v § 2 odst. 3/ říká, že autorské právo se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části včetně názvu a jmen postav.)

Jak je to s osobní korespondencí, e-maily a dalšími texty?

Autor každého originálního textu je chráněn autorským zákonem, ať je jeho druh i kvalita jakákoliv. Je zcela lhostejné, jedná-li se o odbornou esej, poezii, scénář či povídku z oblasti sci-fi.

Chráněné jsou rovněž dialogy – např. k filmu, praktické průvodce, tituly, komerční brožurky, komentáře, kritiky, analýzy, školní příručky, dizertační a diplomové práce, vzory dopisů, reklamní slogany.

Osobní deníky a privátní korespondence podléhají ochraně také, ale nikoliv autorským zákonem, ale Občanským zákoníkem (z tohoto titulu jsou chráněny i e-maily).

Pouze v případě, že by korespondence splňovala parametry autorského díla (jednalo by se zejména o tvůrčí činnost autora – např. korespondence spisovatele, vědce apod.), byla by chráněna zároveň právem autorským. Je patrné, že tento seznam není ani zdaleka vyčerpávající.

Jsou doslovy, předmluvy, překlady chráněny autorským právem?

Autorským právem jsou chráněny i doslovy, předmluvy, shrnutí, analýzy textu i komentáře – s podmínkou, že jsou originální. Autorským právem jsou rovněž chráněny překlady (i odborné), ale i seznamy témat, bibliografie, poznámky pod čarou, obsahy, rovněž i indexy – fotokopie by v tomto případě byly nepochybně tolerovány.

Titulky k filmům jsou také autorské dílo?

Scénáře, dialogy, pokud jsou originální. Užití zповědí pamětníků, biografie nebo autobiografie, intimní deníky – byť by byly nedokončené, mohou být rovněž chráněny autorským právem a pro jejich užití v podobě knižní, filmové či pro účely divadelní adaptace je třeba souhlasu autora textu.

Na druhé straně souhlas osoby, jejíž životní příběh je převyprávěn, nebývá obvykle třeba.

Pozor: V tomto případě by se mohlo jednat o kolizi s jinými ustanoveními trestního nebo občanského práva. (Např. paragrafy na ochranu osobnosti, pomluvu, poškozování cizích práv atd., viz pozn.³).

V okamžiku smrti autora výše uvedených textů vykonávají autorské právo, tedy udělují souhlas se zveřejněním, osoby oprávněné (viz dále).

Jaké jsou další podoby textů – chráněných autorským právem?

Filmový přepis, jakož i „noty“ pro seriál, budou rovněž chráněny, ale pouze za předpokladu, že jsou výsledkem původní autorské tvorby a jsou navíc dostatečně podrobné, aby přestaly mít pouze charakter nápadu.

Libreta (např. oper), texty písní, divadelní skeče, pokud jsou originální, jsou chráněny autorským právem a k jejich zveřejnění, zpívání na veřejnosti, spojení s jinou hudbou nebo divadelní či filmovou scénou je naprosto nezbytný souhlas autora.

3 *Občanský zákoník: Ochrana osobnosti – § 11–16*

Publicistika, publicistická díla, články pro deníky i časopisy, pokud jde o originály, jsou chráněny autorským zákonem. Není vůbec důležité, jestli je jejich autor profesionálním novinářem nebo pouhým amatérem. Chráněno je výhradně výsledné zpracování, nikoliv pouze nápad či myšlenka. Protože myšlenka v tomto případě není a nemůže být chráněná, mohou ji v okamžiku zveřejnění užít i ostatní vydavatelé a autoři. Trestné by však bylo kopírování takového článku, zveřejnění on–line atd.

Spisovatel však může jakoukoliv událost, která je zveřejněná v tisku, použít jako svou inspiraci. V takovém případě svolení autora článku není nutné.

Pozor: Autorským právem nejsou chráněny např. agenturní svodky či depeše (pokud jsou zpracovány v telegrafickém stylu, mající pouze a výhradně informativní charakter).

Využívání agenturních informací bez odkoupení příslušné licence nebo povolení může být zdrojem zbytečných problémů pro jejich uživatele pro porušení jiných zákonů než AZ.

Interview je pochopitelně chráněno AZ. Autorem bývá většinou novinář, který interview provádí.

Pozor: Dotazovaná osoba může být za určitých okolností také považována za spoluautora.

Rozhovor podle scénáře, je třeba odlišit interview od „rozhovoru“, který je celý vytvořen ve scénáři nějakého pořadu – autorem je potom scenárista, aktéři rozhovoru jsou chráněni již jen jako výkonní umělci a k textu jako takovému práva nemají.

Co ještě může být chráněno autorským právem?

Shrnutí článků – respektive informace o článku, zveřejněné např. na internetu, podmiňují souhlas příslušného vydavatele – redakce.

Tituly a podtituly, pokud jsou originální, jsou rovněž pod ochranou autorského práva. V tomto případě však bývá velmi problematická praktická soudní vymahatelnost autorského práva.

Školní práce – diplomové a dizertační práce (pokud se nejedná o kompiláty z internetu a opsané od jiných autorů) jsou zcela pochopitelně pod ochranou autorského práva, a to po dobu 70 let po smrti autora.

Pokud jsou dodržována pravidla pro citace, je možné takové dílo citovat – ale v žádném případě reprodukovat celé části. V takovém případě je třeba k reprodukci souhlas autora a po jeho smrti osob oprávněných (viz dále v textu). **Pozor:** Na zákonnou licenci podle § 35 odst. 3/ AZ⁴ a úpravu tzv. školního díla (viz dále v textu).

Zápis z jednání či schůze není předmětem ochrany autorského práva.

Adresář, pokud jeho struktura a forma nesou známky originality, je chráněn autorským zákonem. Adresář nebo jiná databáze, která nesplňuje parametry pro ochranu autorským právem, ale její vytvoření si vyžádalo významné úsilí nebo investici, může být chráněn jako informační databáze. Databázi lze podle našeho AZ považovat za dílo, jestliže svým způsobem výběru dat nebo uspořádáním je duševním výtvorem autora.

Texty na internetu, pokud splňují základní podmínku originality a původnosti, jsou rovněž chráněny autorským zákonem. Jejich zveřejnění na internetu z nich ještě nedělá text volný. Pro soukromé účely je možné takové texty číst, stahovat si je, ale pro jejich další užití například formou zveřejnění na jiné webové stránce, je nutný souhlas autora. Do této kategorie patří například i blogy.

⁴ Do práva autorského nezasahuje škola, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem při plnění školních nebo studentských povinností.

Jak je to s ústními texty? Například s obhajovací řečí advokátů, s projevy na konferencích a přednáškách?

Každý text, byť by i nebyl jinak zveřejněn než v ústní podobě, je chráněn autorským zákonem. Do této kategorie patří i přednášky vyučujících (na školách, univerzitách), a to bez ohledu na jejich úroveň a kvalitu.

K soudním příjmům v tomto směru zatím v Čechách nedošlo, ale pokud budeme vycházet ze zvyklostí v EU, je výsledek podobného sporu zcela jednoznačný.

Pokud by však mělo dojít k vytvoření souborného díla vydavatelem, který by chtěl publikovat např. soubor projevů, musel by nejdříve získat souhlas jejich autora, respektive autorů.

Pozor: Naše právní věda vyžaduje, aby dílo bylo možné objektivně smyslově vnímat jako výsledek tvůrčí činnosti. Tzn. že autorské dílo podle zákona musí mít umělecký rozměr. Je zcela lhostejné, zda se jedná o umělecké dílo literární, hudební, divadelní, výtvarné, architektonické apod. – viz § 2 odst. 1/ a zakotvení děl „literárních“ (tj. literárně uměleckých), děl „uměleckých“ (tj. jiných uměleckých než literárně uměleckých) a děl „vědeckých“.

Tzn. že se jedná o povahovou (a pojmovou) vlastnost duševního výtvoru „být“ literaturou, jiným uměním nebo vědou, resp. být jejich sdílitelným tvůrčím projevem.

Pokud bychom tímto požadavkem na „dílo“ hodnotili např. ústní projevy našich politiků, pak by řada z nich nebyla podle autorského zákona dílem.

Jsou návody k použití, reklamní a náborové letáky autorsky chráněné texty?

Zcela volně je možné redigovat a užívat např. dodací či reklamační podmínky, které bývají uvedeny jako součást faktur dodávaného zboží nebo dodacích listů. Nemají zcela originální charakter a s ohledem na jejich účelové užití je patrné, že jde především o sdělení informace, a ne o originální estetiku.

Přesto bychom nedoporučovali užít celé pasáže např. z manuálů či návodů k použití. V takovém případě posouzení otázky originality nemusí jednoznačně dopadnout ve prospěch jejich následného komerčního uživatele. Do stejné kategorie patří i reklamní a náborové letáky.

Pozor: Pokud je součástí např. letáku nějaká reklamní říkanka či obrázek – jedná se o autorské dílo a je zcela nepochybně chráněno AZ.

Opatrně s užíváním jména značek.

Jména jako Montblanc, Peugeot, Orange, Škoda atd. označují podnik, výrobek nebo službu. Byla zaregistrována u patentového úřadu, aby byla chráněna – mají ochrannou známku. **Nejsou však chráněna autorským právem.** Nejsou to ani tituly, ani samostatná autorská díla.

Pozor: Určité značky, byť jsou rovněž jmény osob, jsou přesto chráněny autorským právem. Mohli bychom jmenovat Mickey Mouse, Harryho Pottera atd.

Slova chráněná jako ochranná známka nemůže žádný jiný podnik použít pro označení výrobku, služby nebo podobné aktivity: jednalo by se o jejich zneužití, např. v rovině nekalé soutěže atd.

Je zakázáno je hanobit, tzn. je diskreditovat za účelem poškození jejich vlastníků. Na druhé straně každý má právo je kritizovat, tzn. šířit objektivní tvrzení o kvalitě nebo nedostatcích výrobků nebo služeb ochrannou známkou označenými. Toto právo vyplývá ze svobody vyjadřování a přímo souvisí se svobodou tisku (viz tiskový zákon).

Na druhé straně každý (jednotlivec, novinář nebo podnik) může značku jmenovat pro její připomenutí nebo zdokumentování, například pro sepsání známek do databáze. Cílem takového užití není nekalá soutěž. Stačí ochranné známky napsat ve formě, která udává jejich statut ochranné značky (velká písmena, uvozovky, proložené písmo...).

Podnik rovněž může uvést ve své obchodní dokumentaci ochranné známky jiných podniků, ale nesmí dojít k matení veřejnosti – tedy musí být na první pohled jasné a zřejmé, že zmiňované značky podniku nepatří.

Určitá slova, která tvoří ochrannou známku, se stávají natolik notoricky známá, že jsou součástí obecného jazyka (př. „walkman“, „lux“).

Vlastníci těchto značek bojují proti této banalizaci, která může vést k úpadku image značky. Tvrdošíjně tedy požadují, aby jejich značka byla citována s velkými písmeny nebo v uvozovkách nebo proloženým písmem.

Autor, který by použil tato slova ve své knize nebo článku, je musí individualizovat jako značku. Tato zvyklost, která se v Čechách může zdát poněkud komickou, je naprosto běžná jinde ve světě a je velmi pravděpodobné, že se podobné zvyklosti časem prosadí i u nás.

Jsou názvy

– tituly knížek chráněny autorským právem? (§ 45 AZ)

Tato otázka má samozřejmě více rovin.

Titul jako obálka knížky – může jít o kumulaci více autorských práv. Například grafika, fotografa, nakladatele. V každém případě je nutné získat souhlas s užitím. Výjimkou jsou případy, např. – užití pro reklamu konkrétního titulu, pro účely rozboru díla, analýzy grafiky atd.

Titul ve smyslu název – tento problém je ještě komplikovanější. Nakladatel nebo autor si může chránit titul na patentovém úřadě, který má obvykle své vlastní směrnice pro ochranu značek a názvů. (Obecně vzato, aby patentový úřad název mohl chránit, nesmí jít o název příliš obecný. V takovém případě by mohl chránit jen například grafické zpracování.)

Lze se dovolávat také autorské ochrany ve smyslu § 45 AZ. Podle něj do autorského práva zasahuje též ten, kdo pro své dílo užívá název (nebo jeho vnější úpravu), který byl v minulosti již užit jiným autorem pro dílo téhož druhu. Tato ochrana se může uplatnit bez ohledu a nezávisle na ostatním obsahu díla.

Musí však vzniknout následující skutečnosti:

- a) musí již existovat autorské dílo s konkrétním názvem nebo s obdobnou grafickou úpravou,
- b) vzniká nebezpečí záměny.

Pokud jsou splněny výše uvedené podmínky, může být vznik jiného díla stejného názvu problémem.

Titul volného díla je samozřejmě možné užít. Přesto je však upřednostňován názor, že k užití by mělo dojít pouze za situace, že nebude užít pro dílo stejného druhu. Snadno by mohlo dojít k jejich záměně.

V rozporu s AZ však není, pokud se jiný autor rozhodne jiné dílo pod stejným názvem parodovat.

Jména postav jsou autorsky chráněna? (§ 2, § 45 AZ)

Podobně jako v předchozím případě lze autorskoprávní ochranu přiznat i postavám z literárního díla. Samozřejmě takovým obecným jménům, jako Petr, Jaroslav, Dana, žádná autorskoprávní ochrana nepřísluší. Ale mnohá jiná, např. v našich pohádkách užitá jména jako: Křemílek, Vochomůrka, Spejbl, Rumburak, Harry Potter, jsou jednoznačně předmětem autorskoprávní ochrany.

Ale jak už bývá v českých zemích zvykem, není odborná veřejnost v tomto směru zcela zajedno. Podle některých odborníků v oblasti autorského práva není možné autorsky chránit jednoslovný název, což podle jiných (JUDr. Pavel Tůma, JUDr. Ivo Telec – Autorský zákon, komentář – str. 48) nemá žádnou oporu v autorském zákoně.

Podle našeho názoru není třeba pokoušet osud a je lépe se podobným věcem vyhnout. Stejně je třeba postupovat i při užívání smyšlených názvů zemí či míst (Země – Nezemě atd.) .

Neologismy – tedy slova nově vytvořená – mohou být rovněž chráněna autorským zákonem. I když prosazení práva v praxi může být velmi problematické.

Jak je to se slovy, jsou autorsky chráněna?

Samostatně použitá slova nejsou a nemohou být autorsky chráněna. Jiná situace nastane v případě originálního uspořádání slov do sloganu, titulku nebo věty. V těchto případech za zcela jedinečných okolností mohou být chráněna. Chráněn může být například i sestavený seznam slov, titulek, slogan nebo věta.

Chráněný AZ není speciálně vytvořený abecední seznam slov, pokud v nich není dostatečná dávka originality. V tomto případě zde nelze uplatnit ustanovení § 2 a § 45 AZ.

Pozor: Některá slova nemusí být chráněna autorským právem, ale jejich použití může být velmi omezeno například právem na ochranu značky.

Lze se dovolávat ochrany AZ pro formát televizních pořadů?

V tomto smyslu se hovoří o námětu pořadů, které se pravidelně opakují. Mohou jimi být televizní soutěže, publicistické pořady, různá show atd. Formát představuje koncept, souhrn určitých charakteristických rysů, které se v každém takovém pořadu opakují. Mohou to být – výběr postav, způsob moderování, situační lokace, styl vedení kamery, střihu, jevištních dekorací atd.

Autorský zákon pojem formát televizního pořadu nezná, ale to neznamená, že nemůže spadat pod ochranu autorského zákona, zejména pokud je myšlenka či nápad podrobně rozpracována. V tomto případě ale záleží na konkrétních okolnostech.

Může být popisné podání patentu autorsky chráněným dílem?

Textový popis patentu představuje zvláštní útvar v kategorii autorského práva. V přímém rozporu s tím, co by se mohlo zdát normální, jsou texty, které popisují fungování patentu nebo vynálezu, určeny ke zveřejnění. Texty, které popisují fungování vynálezů, jsou proto z principu volné. Bývají zveřejněny ve věstníku průmyslového vlastnictví.

Jak je to s užitím přísloví a lidových písní?

Přísloví jsou chápána jako součást jazyka, proto je jejich užití volné. Ale pozor na některá rčení, která se do jazyka dostala z autorsky chráněného textu.

Pozor: Některé fráze z filmů nebo z divadla časem zlidověly, neznamená to však, že nejsou chráněny AZ.

Texty lidových písní jsou většinou volné. Buď jsou natolik staré, že nespádají pod ochranu autorského práva, nebo je jejich autor neznámý.

Pozor: Na texty moderních autorů, které zlidověly.

AUTOR (§ 5 Autor, § 6 Zákonná domněnka autorství, § 7 Anonym a pseudonym)

Komu náleží práva k textu?

Autorská práva k textu náleží fyzické osobě, která jej napsala a která je tedy jeho autorem. Musí se však zásadně jednat o původní text.

Autor je vždy fyzická osoba. Rovněž autorem souborného díla je fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem uspořádala. Tím nejsou dotčena práva autorů, jejichž díla jsou do souboru zařazena.

Pozor: Podle českého práva nikdy nemůže být autorem právnická osoba (společnost, sdružení, obec). Právnická osoba ale může nabýt práva k užití díla od autora (podpisem smlouvy s ním). Rovněž může povolit užívat autorský text dalším osobám za podmínek dojednaných předem s autorem. Z hlediska dispozičního je autorské právo uskutečňováno většinou licenčními smlouvami o užití autorských děl, případně licenčními smlouvami jednotlivými.

Může být i „neautor“ nositelem autorského práva? (§ 5 AZ)

Autorské právo patří k právům zcela nezcizitelným, proto za života autora je autor majitelem osobnostních a majetkových práv⁵. Jiné subjekty, které do tohoto vztahu vstupují, se mohou stát pouze uživateli autorského práva.

Po smrti autora jsou majetková autorská práva předmětem dědického řízení, a tak se mohou stát subjekty majetkových autorských práv i osoby, které dílo nenapsaly, tedy dědici, právní zástupci atd. (§ 25, odst. 2/ AZ)

Může být cizinec pod ochranou našeho autorského práva? (§ 5, § 107 AZ)

Platí zásada teritoriality. To znamená, že pod právní ochranou našeho autorského zákona jsou výhradně autoři, kteří jsou zároveň občany České republiky, a to i kdyby jejich dílo vzniklo nebo bylo

⁵ § 11 odst. 4/ AZ: *Osobnostních práv se autor nemůže vzdát, tato práva jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají.*

zveřejněno kdekoliv mimo území ČR. Z toho samozřejmě existují předem jednoznačně vymezené výjimky.

Znamená to, že cizinec nemůže být v žádném případě pod ochranou našeho AZ?

Cizinci mohou být pod ochranou našeho AZ pouze podle mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána a které byly publikovány ve Sbírce zákonů (§ 107 odst. 2).

Dále pak, pokud cizinec – autor má na území ČR bydliště nebo bylo-li dílo poprvé zveřejněno na území ČR.

Co když cizinec dílo na našem území vytvořil a zveřejnil. Jaké lhůty trváním jeho práva s ohledem na AZ budou platit? (§ 107/ 4 AZ, Bernská úmluva).

V žádném případě není ochrana takto vzniklého díla delší, než jaká je ve státu původu autorského díla.

Jaký právní režim se použije pro vytvoření komponovaného textu psaného podle již dříve existujícího autorského díla?

Komponovaný text je text redigovaný podle dříve existujícího díla. V případě operního libreta, adaptujícího divadelní text, se jedná o komponované dílo. Autor prvního textu se na vydání komponovaného textu nepodílí.

Komponovaný text je chráněn jednak jako derivát prvního díla a jednak jako originální text sám o sobě. V tomto případě lze z autorskoprávního hlediska aplikovat analogii s použitím překladu.

Co když spotřebitel koupil originál (fotografie, rukopisu, obrazu či třeba grafiky...). Znamená to, že může dílo zveřejnit bez další smlouvy s autorem?

Autorský zákon (§ 9) tento problém řeší ve prospěch nehmotného autorského práva, které má v tomto smyslu přednost. Tedy nový majitel věci nemůže o své vůli rozhodnout o zveřejnění